

Maxime van Haeren

Kunst over kunst in free ports

Interview met Frederique Pisuise

Frederique Pisuise is als beeldend kunstenaar afgestudeerd aan de Gerrit Rietveld Academie en Goldsmiths University. In 2014 verhuisde ze voor die laatste opleiding naar Londen. Daar ontwikkelde ze een fascinatie voor de kunstmarkt.

'Het viel me op dat de kunstmarkt in Londen veel prominenter aanwezig is in het straatbeeld dan in Amsterdam. De kunstmarkten van beide steden zijn haast niet te vergelijken: een grote galerie in Amsterdam is klein in Londen, waar veel grote spelers aanwezig zijn die wereldwijd meerdere dependances hebben. Als kunstenaar ben je vanzelfsprekend onderdeel van die kunstmarkt maar sta je er tegelijkertijd buiten, omdat het een vrij gesloten en afgeschermd wereld is. Daardoor wordt de kunstmarkt heel abstract, wat ik mooi en interessant vind. Omdat het zo moeilijk is te begrijpen hoe de kunstmarkt in elkaar zit, wilde ik dit verder onderzoeken.'

'What happens in Bond, stays in Bond'

Zo startte Pisuise een project dat uiteindelijk vier jaar zou duren, waarbij ze zich in haar werk verdiept in de infrastructuur van de kunstmarkt – met performance-, video- en installatie-kunst. Daarbij verkende ze in het bijzonder de manier waarop kunstprofessionals tijdens en na de verkoop omgaan met fysieke kunstobjecten, en welke geldstromen daarmee gepaard gaan. 'Ik heb interviews gedaan met verschillende professionals uit de kunstwereld van Londen. Bijvoorbeeld een voormalig galeriehouder wiens galerie dependances had in Londen, Hongkong en Amsterdam. In vrijwel alle gesprekken kwam het gebruik van *free ports* voor kunst ter sprake: opslagplaatsen die zich juridisch gesproken buiten een landsgrens bevinden. Ook werd mij duidelijk dat de regels voor het invoeren van kunst bij de douane vaak zo abstract zijn dat ermee gesjoemeld kan worden. Een kunstwerk wordt bijvoorbeeld ingevoerd en een ander kunstwerk uitgevoerd onder dezelfde naam, of het origineel wordt vervangen door een replica. Het wordt makkelijk gemaakt doordat de regels die omschrijven wat een kunstobject precies is flexibel zijn – het kan tenslotte gaan van een olieverfschilderij tot drie basketballen in een watertank. Bij de douane weten ze meestal niet wat er in de kist zit, er wordt alleen gekeken naar de transportsticker en galerienaam', legt Pisuise uit.

Screen shots
*Whatever happens
in Bond, stays in
Bond*, 2018.
© Frederique
Pisuise

De gesprekken die Pisuisse voerde, werkte ze uit tot een dialoog tussen haar en een geanonimiseerde galeriehouder. Die dialoog werd de performance *Bond-Ware*, uitgevoerd bij kunstbeurs UNSEEN in Amsterdam in 2018, in een live podcast-booth waarin bezoekers konden meeluisteren. Naast elkaar zittend hebben Pisuisse en de door een mat-transparant masker geanonimiseerde galeriehouder, die volgens haar het galeriewezen belichaamt, het over het runnen van een galerie en de manieren van belastingontwijking die daar in de praktijk vaak bij worden ingezet in het hoge segment van de kunstmarkt. Van dezelfde dialoog maakte Pisuisse ook een korte film, *What happens in Bond, stays in Bond* (2018). Galerist in de film: 'Vanwege bepaalde belastingregels in het Verenigd Koninkrijk is het als galerie goedkoper om een kunstwerk te importeren van buiten, dan vanuit de Europese Unie. Daarom specialiseerde mijn galerie zich in het verhuizen van kunstenaars naar New York, om daarna hun werk weer naar het Verenigd Koninkrijk te importeren'. Pisuisse: 'Is dat fraude?' Galerist: 'Het verhuizen van de kunstenaar niet. Het wordt pas fraude als je bepaalde regels misbruikt. Zo gebeurde het dat een werk tijdelijk geïmporteerd werd vanuit Amerika voor een kunstbeurs, maar dat in plaats van dat origineel een replica werd teruggestuurd'. Daarna legt hij uit dat dezelfde truc gebruikt kan worden bij kunst die is ondergebracht in een *free port*. Simpelweg door de *free port* te bellen en te zeggen dat zij een replica stallen, die omgewisseld moet worden – waarbij in feite het origineel wordt verruild voor een replica. 'Dus de replica blijft voor altijd in dat *bonded warehouse*', vraagt Pisuisse hem. 'What happens in Bond, stays in Bond, zeiden wij altijd', antwoordt de galeriehouder.

Abstracte regels, onvoldoende toezicht

'*Free ports* worden vooral gebruikt door verzamelaars die kunst kopen als een investering. Je werk daar onderbrengen is een manier om belasting te ontwijken', vertelt Pisuisse. 'Zolang het kunstwerk zich in een *free port* bevindt, weet niemand dat jij daar geld in hebt geïnvesteerd. Helemaal raar is dat je het kunstwerk wel thuis aan de muur kunt hebben hangen, terwijl het zich formeel in de *free port* bevindt. Voor kunstbeurzen mag werk voor een bepaalde tijd ingevoerd worden. Zodra de kunstwerken ingevoerd zijn mogen ze eigen-

lijk best lang in dat land blijven, waardoor de regels naar eigen hand gezet kunnen worden. De regels zijn er dus wel, maar omdat ze zo abstract zijn en er onvoldoende toezicht is, zijn ze uiteindelijk niet bepalend voor de daadwerkelijke locatie van het object. De idee dat een kunstwerk veel geld waard is, is belangrijker geworden dan de inhoud van het werk zelf. Dat geldt vooral voor het topsegment van de markt.'

Op 10 januari 2020 is een Europese wetswijziging ingegaan die witwassen en belastingontwijking via kunst in *free ports* moet tegengaan. *Free ports* moeten binnen de EU van alle werken boven de 10.000 euro een administratie bij gaan houden (Spekschoor 2020). Hoe ziet Pisuisse de toekomst van *free ports* voor zich met deze nieuwe wet in het spel? 'Deze regeling lijkt vooral te zijn bedacht om crimineel geld buiten de kunsthandel te houden. Iets wat een nobel streven is, maar witwaspraktijken zijn niet het voornaamste verdienmodel van de *free ports*. Dat is namelijk belastingontwijking – wat legaal is binnen het grijze gebied van de wet. De meeste kunsthandelaren zijn geen criminelen, maar mensen met veel (legaal verdiend) geld, die een adviseur in de arm hebben genomen die weet hoe je dit geld het beste kunt rondpompen. Het lijkt me dat dit in combinatie met een gebrek aan mondiale regelgeving, de excessen die de nieuwe Europese wet probeert tegen te gaan, slechts kan verplaatsen naar bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk – dat is immers straks geen lid meer van de EU. Bovendien zijn er enorme *free ports* in bijvoorbeeld Singapore en is een kunstbeurs als Art Basel Hong Kong niet alleen interessant om Aziatische kunst te kopen, maar ook omdat er andere regels gelden. Die geldstromen lopen via offshore constructies en zijn niet te controleren.' ●

Literatuur

Pisuisse, F. (2017) 'Bond-Ware 2017 at UNSEEN Invited bij POIUYT'.

Op: www.youtube.com

Spekschoor, T. (2020) 'Kunst opslaan of kopen? Bewijs eerst dat je geen crimineel bent'. Op: www.nos.nl,

11 januari.

Maxime van Haeren is redacteur van *Boekman* en onderzoeker bij de Boekmanstichting